

Dagens frågor

President Reagan

Det är ett märkligt fenomen att så många svenska tidningar på vänsterhåll i sina kommentarer till utgången av presidentvalet i USA suckat och klagat som om en stor olycka drabbat dem själva i första hand och världen i den andra. Deras medkänsla med det amerikanska folket i dess prövning kommer något oväntad. USA har på senare år inte stått högt i kurs hos radikala skribenter. Det verkar nästan som om de tror att själva namnet, demokraterna, skulle göra president Carters parti mer demokratiskt än något annat. I själva verket har presidentvalet försiggått mellan kandidater från två lika mycket demokratiska partier, i laga former och med en utgång, som tydligen tillfredsställer en avsevärd majoritet av de röstande. Att valdeltagandet i jämförelse med val hos oss – för att inte tala om val i kommunistländer där 99 % av de röstberättigade som bekant tågar till valurnorna utan påtryckningar i något avseende – är lågt är beklagligt men sammanhänger med en tradition i fråga om amerikanska val som tydligen är svårt att få ändring på.

I Sverige gjorde utrikesminister Ullsten ett sursött uttalande om valutgången, medan hr Palme inte gjorde något offentligt uttalande alls. Det kanske var lika bra. Han har som bekant en gång satt ett oslagbart rekord då han jämförde en misshaglig amerikansk president med Hitler.

Att det behövs ett regeringsskifte mer än ett partiskifte i USA har länge stått klart, och sedan senator Kennedy fallit igenom som kandidat utnyttjade de amerikanska väljarna den enda möjlighet som stod dem till buds för att få en ändring. President Carter kom till sitt ämbete med uttalanden om den moraliska förbätt-

ring han skulle genomföra i Washington. Men kongressledamöterna där är med få undantag hårt arbetande och kunniga personer, som man inte leder med vackra fraser. Det behövs en kraftfull personlighet på presidentposten för att de skall låta sig övertygas av honom, och han måste omge sig med en duglig regeringsapparat. I båda dessa fall räckte Carter inte till.

Hans kontakter med kongressen togs upp genom medlemmar av den sk Georgiamaffian, som han medfört från sin hemstat, och den gjorde sig snabbt omöjlig. Vad beträffar regeringen var den avpassad efter presidenten själv, som är en detaljernas man utan större personlig resning och känd för sin obeslutsamhet. Han kom att stödja sig på mer eller mindre anonyma rådgivare inom Vita Huset, och detta är i längden intolerabelt både för regeringen och för kongressen. Typiskt är att utrikesdepartementet anses ha blivit alldeles demoraliserat under Carters regim. Dennes privata utrikespolitiska rådgivare var inte av Kissingers styrka, och Carters förste utrikesminister avgick i ren protest.

Inom utrikespolitiken hade Carter två framgångar, med Panamaavtalet i regimens början och med Camp David-avtalet mellan Israel och Egypten. Den senare framgången kunde han inte fullfölja, och i alla andra frågor led han nederlag. Gisslanärendet i Teheran är bara tänkbart gentemot ett svagt land – man kan reflektera över hur många dagar en sovjetrisk gisslan skulle setat fången – och Carters personliga ledning av fritagningsförsöket var både underhållig och förvirrad.

För den nye presidenten kan Carters regim tjäna som negativ vägledning. Han måste eta-

blera sig med en kraftig regering, som förstår att sätta sig i respekt. Då finns åtminstone förutsättningar för att brännande inrikespolitiska frågor kan föras framåt, särskilt bekämpningen av inflationen. På utrikessidan krävs en enhetlig och bestämd ledning, utan all Carters ryckighet och ständiga vacklan. Att ryssarna genom försvarsminister Ustinov gjort hårda uttalanden om amerikansk imperialism betyder ingenting annat än att de slår vakt om sin egen. Afghanistanäventyret hade de knappast gett sig in i med en stark president i Washington.

Klagande stämmor i press, radio och TV i Sverige har också meddelat att Reagan är mindre intelligent än Carter. Det är möjligt. Men den nyvalde presidenten verkar, i motsats till den avgående, vara tillräckligt intelligent för att se verkligheten i ögonen, en inte oäven förutsättning för att han skall kunna bli en bra president.

EG igen

Vi har fått en ny debattomgång i EG-frågan. Flera framstående industriledare har i massmedia framfört sin åsikt att Sverige borde gå med i EG. Samarbetet i den gemensamma marknaden är alltför betydelsefullt för att Sverige skall stå utanför, menar de. Vår pappers- och stålindustri drabbas och de icke-tariffära handels hinder som kvarstår även efter en tullavveckling är besvärliga för många andra branscher.

Det är bra att Sveriges förhållande till det europeiska samarbetet återigen aktualiseras. EG-frågan har kommit att tillhöra de "onämnbare" frågorna i svensk debatt. Sedan ett svenskt medlemskap i gemenskapen avvisades med hänvisning till den svenska neutraliteten

har det inte ansetts riktigt rumsrent att ta upp en diskussion om EG. De som vill ifrågasätta det ändamålsenliga i Sveriges nuvarande relationer till EG och till äventyrs även vill ge uttryck för en positiv inställning till europeisk samverkan stämplas lätt som inte helt pålitliga i utrikespolitiska sammanhang.

Till den svenska läsningen bidrager säkert också den negativa utgången av EG-folkomröstningen i Norge och dess inrikespolitiska konsekvenser. De påfrestningar på bla den inre sammanhållningen, som det EG-vänliga norska Arbeiderpartiet fick uppleva, har ytterligare understrukit svenska politikernas uppfattning att EG-frågan inte är politiskt "matnyttig".

Men omvärlden står inte stilla i väntan på svensk inrikespolitik. Integrationen i Europa fortsätter. Ett av Europas folk direktvalt parlament har börjat sitt arbete. Grekland och Spanien ansöker om medlemskap. Regionaliseringen av världshandeln fortsätter. Särskilt intressant från svensk synpunkt är de handelsförhandlingar som är på väg att inledas mellan Japan och EG och som syftar till olika former av frivilliga handelsbegränsningar och handelshänsyn.

Sverige bör välja sin egen väg, i Europa som i andra sammanhang. Men vi bör göra det med öppna ögon, i klart medvetande om för- och nackdelar. Vi måste kunna och våga tala om utvecklingen i vår omvärld och vårt stora beroende gentemot denna omvärld. Vad näringslivets folk nu ger uttryck för är deras vardagliga upplevelse av hur beroende svensk utveckling är av de beslut som fattas i EG vare sig vi är medlemmar i EG eller inte. Skillnaden är att som medlem i EG kan Sverige vara med och

påverka besluten och därmed Europas och vår egen utveckling.

Fondfrågan

Sanningens minut närmar sig för de inblandade i fondfrågan. I takt med att avgörandet i utredningen närmar sig försöker man från olika håll att byta position. En viss förvirring har blivit resultatet.

Vännerna av fondsocialism inom TCO-ledningen har fått göra en taktisk reträtt och deklarerat att individuella andelar – som man hela tiden har motsatt sig, och som TCO:s man i utredningen, Karl Erik Nilsson, fortfarande anser förkastliga – är något som man skall ha för att medlemmarna vill det. Att medlemmarna inte vill att facket skall ta över kontrollen av företagen är dock något som TCO-ledningen även fortsättningsvis tänker bortse från och det är faktiskt allvarigare. Det viktiga med fondfrågan är ju inte om det blir individuella andelar utan om det blir socialism.

LO och socialdemokraterna har däremot övergivit tanken på facklig makt. Åtminstone formellt. I stället skall det bli länsvisa fonder

med styrelser valda av medborgare med ATP-poäng. Nuförtiden heter medborgarrätt inte pengar utan ATP-poäng.

LO:s och socialdemokraternas reträtt från den fackliga socialismen betyder att man återvänder till den trygga statssocialism som vi har exempel på i verkligheten endast från stater som Sovjet, Polen och Östtyskland.

Mittenpartisterna tror att de kan ha medborgarfonder utan socialism. Det är vackert tänkt men tyvärr fel. I själva verket föreslår mitten ett gigantiskt tvångssparande som även om det har de bästa avsikter kommer att leda till jättelika fonder som politiker och fackliga ledare kommer att ha svårt att motstå att skaffa sig kontrollen över.

Näringslivet har föreslagit tvångssparande i fonder beslutat inte av Sveriges riksdag utan av SAF och LO. När det blev känt bland företagen i landet blev dessa vrede. Näringslivet backade då så tillvida att man skrev till utredningen och sade att man inte ville att deras förslag skulle presenteras som ett alternativ. Dock ändrade näringslivet inte inställning i sak, vilket är att beklaga.

1973 års riksdag beslöt, att medel ur AP-fonden skulle få användas för aktieköp. I motion hade vi yrkat avslag på regeringens förslag härom. Vi har fortfarande den uppfattningen att AP-fonden ej bör äga aktier. Bortsett från att de spekulativa drag som fondförvaltningen därigenom ges strider mot fondens syften kan starka principiella skäl anföras mot det slags maktkoncentrationer i det allmännas hand som därigenom uppkommer och vilken vid AP-fondens tillkomst uttryckligen förklarades icke vara åsyftad.

Vi delar alltså kapitalmarknadsutredningens åsikt att aktieköp för AP-medel innebär en principiell ändring i fondens placeringspolitik, som kan få "vittgående konsekvenser för inflytandet inom näringslivet och för den ekonomiska utvecklingen över huvud taget". Vi anser att AP-fonden skall behålla sin ställning som kapitalplacerande institution och att näringspolitiken skall drivas genom andra instrument, som handhas av politiskt ansvariga instanser.

Även praktiska skäl kan anföras mot aktieköp för AP-medel. Visserligen leder sådana till att utrymmet för nyemissioner ökar på börsen. Men samtidigt

minskar utrymmet på kreditmarknaden med samma belopp. De företag som får sin finansieringssituation förbättrad är i första hand de stora börsnoterade lönsamma företagen, som ändå skulle ha haft goda möjligheter till finansiering. I allmänhet torde det emellertid vara de mindre företagen som under senare år fått allt större finansieringssvårigheter. AP-fondens aktieköp är således inte ett effektivt medel för att höja investeringsbenägenheten inom näringslivet som helhet. AP-fondens aktieköp är heller ingen långsiktig lösning för näringslivets finansiering, om man inte är beredd att låta AP-fonden köpa aktier regelbundet även i framtiden. Starka principiella skäl talar, som vi ovan anför, häremot...

I budgetpropositionen föreslår finansministern, att AP-fondens fjärde fondstyrelse skall få disponera ytterligare 500 milj kr för aktieköp. Vi finner ingen anledning frångå vår ovan angivna principiella uppfattning i denna fråga. Vi yrkar således avslag på regeringens förslag på denna punkt.

*Ur Moderata Samlingspartiets
partimotion 1976*